

TRANSPORT VOSITALARI IJARASI

*Toshkent davlat transport universiteti
Iqtisodiyot fakulteti Yu-5 guruh talabasi*

Dilmurodova Malika Bekturod qizi

Telefon raqami: +998 94 986 18 38

E-mail: dilmurodovamalika1118@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqola transport vositalarini ijaraga berish, ijaraga olishda ijaraga beruvchi hamda ijarachining huquq, majburiyatlari, ijaraga olingan transport vositasidan foydalanish shartlari, ijara shartnomasining shartlari to'g'risida ma'lumotlar keltirilgan.

Kalit so'zlar: Fuqarolik kodeksi, ekipaj, ijaraga olish, ijaraga berish, ijara shartnomasi, texnik foydalanish, garov depoziti.

Аннотация: В данной статье представлена информация о правах и обязанностях арендодателя и арендатора, условиях использования арендованного транспортного средства, условиях договора аренды.

Ключевые слова: ГК, экипаж, аренда, аренда, договор аренды, техническое использование, залог.

Abstract: This article contains information about the rights and obligations of the lessor and the lessee, the terms of using the leased vehicle, the terms of the lease agreement.

Key words: Civil Code, crew, rental, lease, rental agreement, technical use, security deposit.

O'zbekiston Respublikasi Fuqarolik kodeksiga muvofiq, transport vositasini ekipaji bilan ijaraga berish shartnomasi bo'yicha ijaraga beruvchi transport vositasini vaqtincha egalik qilish va foydalanish uchun haq evaziga ijaraga oluvchiga beradi va o'z kuchi bilan uni boshqarish hamda texnik foydalanish bo'yicha xizmat ko'rsatadi.

Transport vositasini ekipajsiz ijaraga berish shartnomasi bo'yicha ijaraga beruvchi transport vositasini boshqarish va texnik foydalanish bo'yicha xizmat ko'rsatmagan holda vaqtincha egalik qilish va foydalanish uchun ijaraga oluvchiga haq evaziga beradi.

Shu o'rinda savol tug'iladi, ijara shartnomasi o'zi nimalarga asoslanib tuzilishi kerak? O'zbekiston Respublikasi Ijara to'g'risidagi Qonuniga asosan, tomonlarning ixtiyoriyligi va to'la teng huquqliligi asosida ma'lum muddatga tuziladigan ijara shartnomasi ijara munosabatlarning yuzaga kelishiga asos bo'ladi.

Shartnoma predmeti — transport vositasi bo'lib, u malakali ekipaj tomonidan boshqarish va tegishli tartibda texnik foydalanishni talab qiladi. Transport vositasini

ijaraga oluvchiga egalik qilish va foydalanish uchun berish. Hattoki, transport vositasini boshqarish va texnik foydalanish ijaraga beruvchining ekipaji tomonidan amalga oshirilayotganda ham shartnoma predmetiga egalik qilish huquqi ijaraga oluvchiga tegishli bo'ladi, chunki aynan u transport vositasidan tijorat maqsadlarida foydalanadi. Shartnoma predmetidan maqsadli foydalanishda transport vositasi passajirlar, yuklar, pochta, bagajlarni tashish va buksirovka uchun ijaraga olinadi. Ijaraga oluvchi transport vositasini shartnomada ko'rsatilgan maqsadli foydalanishni o'zgartirmagan holda ijaraga beruvchining roziligi bilan ikkilamchi ijaraga berishi mumkin.

Ijaraga beruvchi ijara shartnomasi shartiga ko'ra, transport vositasini uni texnik foydalanish xizmatlari bilan taqdim etar ekan, uning majburiyatiga ushbu vositani saqlash majburiyatini ham kiritish to'g'ri bo'ladi. Saqlash deganda, ushbu mulkni tegishlicha (normal foydalanish uchun yaroqli) holatda texnik jihatdan ham, huquqiy ma'noda ham saqlash bo'yicha zaruriy choralar ko'rish tushuniladi.

Ijaraga beruvchining transport vositasini texnik foydalanish bo'yicha xizmatlarni taqdim etish majburiyatini aniqlashtiradi. Bunda xizmat sifatini belgilovchi ikkita baholash mezonidan kelib chiqib, shakllantiriladi. Birinchisi — ijaraga beruvchini transport vositasidan normal foydalanish imkoniyatini ta'minlash. Bu yerda eng avvalo, transport vositasini texnik jihatdan yaroqli holatda saqlash to'g'risida so'z yuritilmoqda. Ushbu majburiyat sharhlanayotgan moddaning oldingi 1-qismi normalarini ijro qilish yo'li bilan amalga oshiriladi. Ikkinchi mezon — transport vositasidan xavfsiz foydalanishni ta'minlash. Bu ijara ob'ektining xususiyatini va uning alohida huquqiy rejimini ko'rsatadi. Chunki, ulardan foydalanish O'zbekiston Respublikasi Fuqarolik Kodeksi 999-moddasi mazmuniga ko'ra, tevarak-atrofdagilar uchun oshiqcha xavfni vujudga keltiradi (oshiqcha xavf manbalari hisoblanadi).

O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2018 yil 14 dekabrdagi 1015-sonli qaroriga asosan, yengil avtomobillar va mototransport vositalarini qisqa muddatli ijaraga berishda ijarachi va ijaraga oluvchining huquq hamda majburiyatlari yuklatilgan. Mazkur qarorga asosan, ijarachi — transport vositasini tegishli boshqarish huquqiga ega va ma'lum to'lov evaziga qisqa muddatli ijaraga berish shartnomasi asosida transport vositasini olgan jismoniy yoki yuridik shaxs; ijaraga beruvchi — qonunchilikda belgilangan tartibda ro'yxatdan o'tgan, ma'lum to'lov evaziga qisqa muddatli ijaraga berish shartnomasi asosida transport vositasini ijarachiga beruvchi yuridik shaxs deb belgilab qo'yilgan.

Shartnoma tuzish uchun ijarachi ijaraga beruvchiga quyidagi hujjatlarni taqdim etadi:

- Shaxsni tasdiqlovchi hujjat;
- Transport vositasidan foydalanadigan shaxsning haydovchilik guvohnamasi;
- Medik ko'rikdan o'tganligi to'g'risida ma'lumotnoma;

- Garov depoziti kiritganligini tasdiqlovchi hujjat.

Transport vositalarini ijaraga berish hamda ularni ijaraga olishda O'zbekiston Respublikasi Qonunlari, normativ-huquqiy hujjatlarida keltirilgan ijara to'g'risidagi umumiy qoidalar asosida amalga oshiriladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi Fuqarolik kodeksi, T- 2022, 283-b
2. O'zbekiston Respublikasi Fuqarolik kodeksiga sharh, T-2013, 305-313-b
3. Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi, 17.12.2018-y., 09/18/1015/2324-son; *Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi, 16.11.2021-y., 09/21/684/1052-son*
4. Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi, 16.11.2021-y., 09/21/684/1052-son
5. <https://lex.uz/acts>